

Människohandel och barnäktenskap - ett förstärkt straffrättsligt skydd (SOU 2008:41)

Rädda Barnen yttrar sig endast beträffande de delar av betänkandet som direkt avser barn under 18 år.

Sammanfattning

Rädda Barnen avstyrker förslaget om människohandel i den del som avser barn och föreslår istället att ett brott benämnt "människohandel med barn" införs.

Rädda Barnen avstyrker utredningens förslag i fråga om uppehållstillstånd för offer för människohandel eftersom det inte ger barn tillräckligt skydd. Det behövs åtgärder för att tydliggöra hur en prövning av skyddsbehov ska göras om ett barn varit offer för människohandel. Rädda Barnen anser vidare att det bör införas en bestämmelse enligt vilken barn som varit offer för människohandel som huvudregel ska beviljas permanent uppehållstillstånd. Detta ska gälla oavsett om barnet medverkat i en brottsprocess.

Rädda Barnen instämmer i utredningens bedömning att det bör införas en straffbestämmelse avseende barnäktenskap men anser att lagförslaget har brister. Rädda Barnen anser att formuleringen av brottet måste göras på ett sätt som tydligare markerar ett aktivt förbud än begreppet "tillåtande".

Barnäktenskap som ingåtts med tvång ska anses vara ett allvarigare brott. Bestämmelsen måste gälla för samtliga barn under 18 år i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen).

Rädda Barnen tillstyrker att kravet på dubbel straffbarhet för brott begångna utomlands inte bör gälla för människohandel eller de osjälvständiga brottsformerna vid människohandel. Rädda Barnen tillstyrker att kravet på dubbel straffbarhet för brott begångna utomlands inte ska gälla för barnäktenskapsbrott.

Kapitel 2 Människohandel

2.6.10 Människohandel med barn

Rädda Barnen avstyrker utredningens förslag och föreslår istället att ett brott benämnt "människohandel med barn" införs.

Bestämmelsen om människohandel är, som påtalas i utredningen, komplicerad till sin uppbyggnad, vilket gjort den svår att tillämpa. I utredningen föreslås ändringar i syfte att göra bestämmelsen enklare. För att undanta barn från kravet på att otillbörliga medel ska ha använts föreslår utredningen en lösning där vissa otillbörliga medel ska anses ha använts när barn är offer. Rädda Barnen ifrågasätter om denna lösning verkligen kommer att bli tydligare och enklare att tillämpa.

Rädda Barnen anser att ett bättre sätt att göra regleringen av människohandel med barn tydligare vore att införa ett särskilt brott - människohandel med barn - där de rekvisit som avser otillbörliga medel är borttagna. En sådan lösning skulle göra bestämmelsen enklare i sin uppbyggnad och i högre grad åskådliggöra barnets roll som offer för människohandel. Människohandel med barn bör anses vara ett grövre brott än brottet människohandel.

Kapitel 3 Uppehållstillstånd för offer för människohandel

3.4 Överväganden och förslag

Rädda Barnen avstyrker utredningens förslag eftersom det inte ger barn som varit offer för människohandel tillräckligt skydd. Det behövs åtgärder för att tydliggöra hur en prövning av skyddsbehov ska göras om ett barn varit offer för människohandel. Rädda Barnen anser vidare att det bör införas en bestämmelse enligt vilken barn som varit offer för människohandel som huvudregel ska beviljas permanent uppehållstillstånd. Detta ska gälla oavsett om barnet medverkat i en brottsprocess.

Av utredningens direktiv framgår att utredningen i denna del främst haft som sitt uppdrag att undersöka behovet av permanent uppehållstillstånd för de offer för människohandel som medverkat i brottsprocessen. Rädda Barnen anser att frågan måste ställas vidare och utifrån ett omvänt perspektiv. Frågan måste i första hand gälla barnets rätt till skydd och stöd.

Barn som varit offer för människohandel måste ges information och stöd att söka asyl. Vid prövningen av ansökan måste barnet få sina skäl noggrant prövade utifrån frågan om skyddsbehov. Rädda Barnen har vid flera tillfällen påtalat att barnets skyddsskäl inte beaktas fullt ut i asylprocessen och att förståelsen av barnets rättigheter och hur de kan kränkas brister. För att tydliggöra barnets situation i skyddsprövningen bör man låta utreda om det ska införas ett särskilt lagrum rörande barnspecifika skäl för eller former av förföljelse. Det bör av förarbetena framgå att människohandel med barn kan vara ett sådant barnspecifikt skyddsskäl.

Alla barn som varit offer för människohandel har fått sina grundläggande mänskliga rättigheter kränkta, även de barn som inte bedöms vara flyktingar eller skyddsbehövande i övrigt. För att säkerställa dessa barns behov av trygghet, skydd och rehabilitering bör det i utlänningslagen införas en särskild regel om att barn som varit offer för människohandel ska ges permanent uppehållstillstånd i de fall de så önskar.

Kapitel 4 Barn- och tvångsäktenskap

4.8 Överväganden och förslag

Rädda Barnen instämmer i utredningens bedömning att det bör införas en straffbestämmelse avseende barnäktenskap men anser att lagförslaget har brister. Rädda Barnen anser att formuleringen av brottet måste göras på ett sätt som tydligare markerar ett aktivt förbud än begreppet "tillåtande". Det bör också framgå att barnäktenskap som ingåtts med tvång är ett allvarigare brott. Bestämmelsen måste gälla äktenskap för samtliga barn under 18 år i enlighet med Barnkonventionen.

Barnäktenskap äventyrar flera av barnets rättigheter. Barn har enligt Barnkonventionen rätt till hälsa (artikel 24), rätt till utbildning (artikel 28) och rätt till lek, vila och fritid (artikel 31). Barn har vidare rätt till skydd mot övergrepp (artikel 19) och stater som har ratificerat konventionen har förbundit sig att till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling (artikel 6). Barn som ingår äktenskap löper hälsorisker i form av t.ex. tidiga graviditeter. Barnen riskerar få sin skolgång avbruten i förtid. Barn riskerar att utsättas för sexuella övergrepp inom äktenskapet. Barnäktenskap kan inte anses förenligt med barnets rätt till lek, vila och fritid.

Mot bakgrund av de allvarliga rättighetskränkningar ett barnäktenskap kan medföra bör barnäktenskap vara straffrättsligt sanktionerade. En kriminalisering kan också fungera som ett stöd för föräldrar att motstå påtryckningar att låta gifta bort ett barn. Rädda Barnen vill särskilt påtala vikten av att sådana straffsanktioner kombineras med långsiktig kunskaps- och informationsspridning och att de personer som kommer i kontakt med frågorna i sitt arbete ges nödvändig utbildning och handledning.

Utredningen har föreslagit brottsrubriceringen "tillåtande av barnäktenskap", som i första hand har vårdnadshavarnas bristande vårdnadsansvar som utgångspunkt. Andra personer som medverkar till att äktenskapet ingås ska kunna dömas för medverkan.

Rädda Barnen delar utredningens syn på att vårdnadshavarna är de som i första hand har att motverka att ett barnäktenskap kommer till stånd och måste kunna dömas till ansvar. Enligt utredningens förslag blir dock vårdnadshavarnas tillåtande helt avgörande. I de fall ett sådant tillåtande inte föreligger eller kan visas torde ingen annan heller kunna dömas för medverkan, oavsett hur ansvariga dessa personer varit. I dessa fall behöver barnets skydd stärkas. Rädda Barnen förordar en brottsbeskrivning som tydligare visar att andra än vårdnadshavarna kan vara direkt ansvariga och som inte är helt avhängig vårdnadshavarnas tillåtande. En sådan beskrivning borde också tydligare peka på en myndig make/makas ansvar, under förutsättning att inte ålderskillnaden är obetydlig.

Rädda Barnen ifrågasätter att bestämmelsen enbart ska gälla barn som är svenska medborgare eller har hemvist i Sverige. Frågan måste ses över noggrant så att inte barn faller utanför bestämmelsens räckvidd på grund av att de inte anses ha hemvist här.

Det är inte rimligt att begränsa bestämmelsen till att endast avse barn under 16 år. Rättigheterna enligt Barnkonventionen gäller för alla barn under 18 år. Att begränsa bestämmelsen till att endast gälla äktenskap där barnet är 16 år skickar dubbla signaler om vad som är acceptabelt eller inte. Att barnäktenskap i vissa fall är civilrättsligt giltiga kan inte i sig vara ett skäl för att undanta vissa barn från skydd för sina rättigheter.

Kapitel 5 Dubbel straffbarhet

5.3.1 Människohandel

Rädda Barnen tillstyrker att kravet i 2 kap. 2 § andra stycket brottsbalken på dubbel straffbarhet för

brott begångna utomlands inte bör gälla för människohandel eller de osjälvständiga brottsformerna vid människohandel.

5.3.3 Tillåtande av barnäktenskap

Rädda Barnen tillstyrker att kravet i 2 kap 2 § andra stycket brottsbalken på dubbel straffbarhet för brott begångna utomlands inte ska gälla för barnäktenskapsbrott.

Stockholm den 3 oktober 2008

Elisabeth Dahlin
Generalsekreterare

Läs mer om: [remissvar](#), [betänkande](#), [yttrande](#), [barnäktenskap](#), [människohandel](#), [elisabeth dahlin](#)